

Dragoljub Luburić \*

ISSN 0469-6255  
(96-100)

## RATNE MORNARICE SUSJEDNIH ZEMALJA

UDK 355.32:(45)+(496.5)

Stručni rad

Rat na Srednjem istoku, na kojem su se koncentrirale rijetko videne multinacionalne pomorske snage, aktualizirao je u pomorskim krugovima potrebu da se bolje poznaju ratne mornarice, njihovi brodovi, zrakoplovi, naoružanje i druga oprema. Pomorci koji plove oceanima i velikim morima, uz mnoge trgovačke, susreću i ratne brodove i zrakoplove raznih nacionalnih zastava i oznaka, a oni koji plove Jadranom najviše brodove i zrakoplove susjednih zemalja.

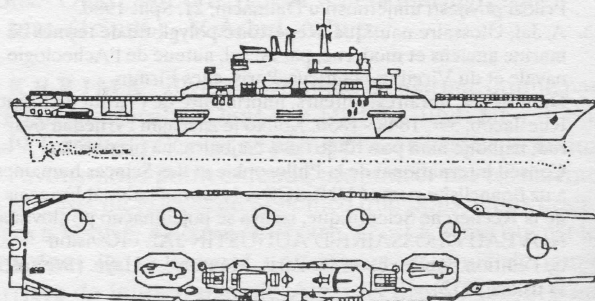
Ratne mornarice naših susjeda rijetko su sustavno opisane na jednomu mjestu. Ove su stranice namijenjene onim čitateljima koje uz trgovačku mornaricu posebno zanima ona ratna. Budući da su nam na Jadranu dvije susjedne zemlje Italija i Albanija, u ovom su tekstu u glavnim naznakama opisane osobitosti njihovih ratnih mornarica.

### RATNA MORNARICA ITALIJE

Ova zemlja, odavno orjentirana k moru, oduvijek je imala moćnu ratnu mornaricu. Njena flota namijenjena je da u miru štiti nacionalne granice i pomorski promet, a u ratu uz obaveze nacionalne obrane sudjeluju i u obavljanju blokovskih zadataka NATO-a. Danas je u njoj 80 borbenih i 165 pomoćnih brodova, oko 100 zrakoplova i oko 50.000 ljudi. Radi daljnje modernizacije, u posljednjih desetak godina zbog tehnološke zastarjelosti iz njenog sastava 20 brodova zamijenjeno je novim brodovima visoke tehnologije. Novi ratni brodovi veće istisnine od onih koji su opisani zahtjevali su povećanje kadra za 8.500 ljudi.

Najelitnija plovna jedinica dovršena krajem osamdesetih godina je laki nosač aviona "Giuseppe Garibaldi", maksimalne istisnine od 13.300 tona. Služeći kao pokretni aerodrom, na njemu je u borbenoj spremnosti 18 helikoptera za protupodmorničku i protubrodsku borbu. Admiralštab nastoji nabaviti zrakoplove za vertikalno polijetanje i slijetanje (Vertical-Short start Take-off and Landind - VSTOL).

Za vlastitu samoobranu i zaštitu drugih brodova od raketnih napada, "Garibaldi" ima složene sustave proturaketnih raketa "albatros-aspide", šest topova kalibra



Slika 1. Laki nosač aviona-helikoptera "Giuseppe Garibaldi"

od 40 mm i sredstva za elektronička djelovanja (izviđanje, ometanje i obmanjivanje). Za borbu protiv površinskih brodova "Garibaldi" ima četiri lansera za rakete dometa od oko 85 milja (160 km) i jedan aparat sa šest cijevi za torpeda kalibra od 324 mm kojima može uspješno voditi borbu protiv podmornica. Pogonski sustav broda je COGAG s 4 Fiat/General Motors LM 2.500 plinske turbine koje osiguravaju snagu do 58.000 kW i najveću brzinu od 30 čvorova. Uz letачko osoblje na brodu je 780 ljudi. (sl. 1).

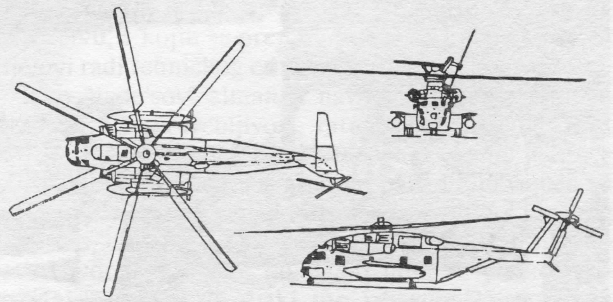
S ovima i još jednim prije izgrađenim, a zatim adaptiranim nosačem helikoptera "Vittorio Veneto", istisnine od 9.500 tona, 9 palubnih helikoptera i približno sličnog naoružanja i opreme kao "Garibaldi", talijanska ratna mornarica priključila se onim svjetskim ratnim mornaricama koje već dugo posjeduju brojnije, veće i suvremenije nosače aviona-helikoptera.

Iako više ne pripadaju svjetskoj klasi ratnih brodova, modernizirane raketne krstarice "Andrea Doria" i "Caio Duilio" još su u upotrebi. Izgrađeni prije 26 godina, one su istisnine do 7.300 tona. Krstarice imaju dva do tri višenamjenska helikoptera, a za borbu protiv ciljeva u zraku po jedan lanser s dva vodišta za rakete "standard",

\* mr. Dragoljub Luburić  
Blatine 3  
Split

koje su s tehnološkog stanovišta zastarjele, jer nisu efikasne protiv niskoletućih zrakoplova i nadolazećih raketa. Vatrena moć brodova je šest, odnosno osam topova od 76/62 mm univerzalne namjene ("Doria", odnosno "Duilio") kojima je domet do 16 km. Šestocijevni aparat za torpeda istog kalibra kao na "Garibaldiju" namijenjen je za borbu protiv površinskih brodova i podmornica. Krstarice su opremljene starijom tehnologijom za protuelektroničku borbu. Brodove, na kojima je po 470 ljudi, pogone dvije parne turbine, koje maksimalno opterećene razvijaju snagu od 44.000 kW i postižu brzinu do 31 čvora.

Najbrojniji dio flote su razarači i fregate. U operativnoj upotrebi su dva stara artiljerijsko-protu-podmornička razarača ("Impavido" i "Interpido"), svaki istisnine do 3.800 tona, izgrađena prije 28 godina, i dva razarača ("Audace" i "Ardito") istisnine po 5.400 tona, izgrađena prije dvanaest godina. Njihova glavna vatrena



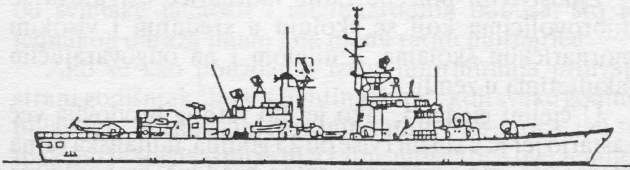
Slika 3. Višenamjenski mornarički helikopter SH-3 "sea king"

služe za obuku temeljnih oružnih specijalnosti. Istisnine su do 1.000 tona, naoružane s dva topa od 76/62 mm, jednim protu-podmorničkim bacačem dubinskih bomba za borbu protiv podmornica i s dva trocijevna aparata za torpeda kalibra od 324 mm, bez opreme za protuelektroničku borbu. Pogon su dva Fiatova stroja od 6.100 kW, kojima se pod punim opterećenjem postiže brzina do 23 čvora. Na korvetama su po 123 člana posade.

Ove korvete u potpunosti će biti zamijenjene novima tipa "Cassiopea" i "Minerva", izrađenima krajem osamdesetih i početkom devedesetih godina. Novi brodovi su istisnine oko 1.300 tona, a razlikuju se u tome što serija (3 broda) "Cassiopea" ima jedan helikopter i dva topa od 20 mm, pogonski su strojevi snage od 9.400 kW i posada je od 75 ljudi, a korvete "Minerva" (ukupno sedam brodova) nemaju helikopter, već lanser s osam vodišta raketa "albatros" za borbu protiv ciljeva u zraku, dva trocijevna torpedna aparata i posadu od 120 ljudi. Obje serije imaju po jedan top od 76/62 mm i opremu za protuelektroničko djelovanje.

Podmornica, prema dugogodišnjoj tradiciji, u talijanskoj ratnoj mornarici pripada visok ugled. Na četiri srednje podmornice podvodne istisnine od 580 tona, izgrađene prije 23 godine, četiri su torpedne cijevi od 533 mm, po jedan radar i sonar. Podmornice ove serije nemaju ugrađena sredstva za protuelektroničko djelovanje (ometači za protivnička torpeda). Dva Fiatova stroja i akumulatorske baterije omogućavaju im površinsku i podvodnu brzinu od 14 čvorova. Podmornica "Toti" ima 25 članova posade.

Četiri suvremenije podmornice tipa "Nazario Sauro", podvodne istisnine do 1.630 tona, završene su prije 10 do 12 godina. One imaju šest cijevi za torpeda od 533 mm, radar, radar-detektor, sonare i sredstva za protuelektroničku borbu (elektronički ometač za protivnička torpeda). Tri stroja GMT i jedan elektromotor osiguravaju im snagu od 2.680, odnosno 2.360 kW, površinsku brzinu od 11 i podvodnu 19 čvorova. Na tim podmornicama posada je od 45 ljudi. Od 1988. godine u floti su se počele uključivati najnovije podmornice tipa "Salvatore Pelosi". One se, osim mogućnosti da torpedne cijevi budu lanseri za taktičke krilate rakete "harpoon" u borbi protiv površinskih ciljeva i nešto suvremenije elektronike, neće bitno razlikovati od prethodne generacije podmornica. Ali taktičke prednosti, zbog znatno većeg dometa raketa (oko 110 km) i torpeda (10, odnosno 25

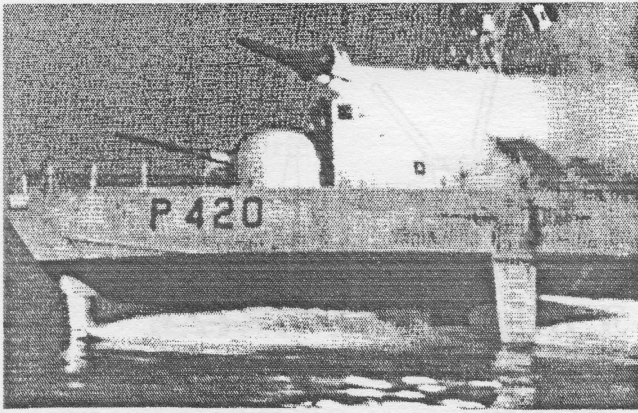


Slika 2. Na iskustvima razarača "Audace" razvija se nova serija suvremenih razarača "Animoso"

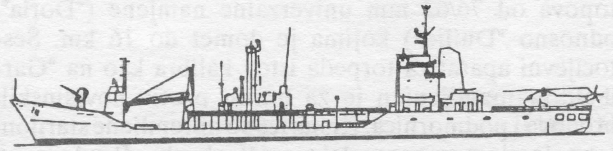
moć je po jedan top od 127/54 mm kojem projektili imaju domet 24 km, šest topova 76/62 mm, jednako toliko torpednih cijevi za torpeda od 324 mm, te oprema starije generacije za protuelektroničko djelovanje. Uskoro će stari razarači biti zamijenjeni novim, suvremenima tipa "Animoso", na kojima će biti četiri do osam raketnih lansera za protubrodsku borbu i jedan raketni lanser za borbu protiv ciljeva u zraku.

Zbog svoje višenamjenske uloge ("Madchen fur ales") fregate su najkorišteniji brodovi ratne mornarice. Najprije od 1978. do 1980. godine izgrađene su četiri tipa "Lupo", a od 1982. do 1985. još osam fregata tipa "Maestrale". Prva serija fregata je istisnine do 2.500 tona, a druga do 3.000 tona. Fregate "Lupo" imaju jedan helikopter, osam lansera za protubrodске i jedan osmostruki lanser raketa "aspide" za borbu protiv zračnih ciljeva. Artiljerijsko naoružanje im je po jedan top kalibra 127/54 mm i dva dvocijevna topa od 40/70 mm, a za borbu protiv brodova i podmornica imaju torpeda 324 mm. Fregate "Maestrale" imaju dva helikoptera i samo četiri lansera za protubrodске rakete. Artiljerijsko naoružanje im je identično. Sve fregate opremljene su suvremenom opremom za protuelektroničko djelovanje, a brodovi grupe "Maestrale", za razliku od onih tipa "Lupa", imaju dva sonara za detekciju podmornica. Identičan im je i pogon, a glavni strojevi su po dva Fiatova motora snage do 36.700 kW, što omogućuje da razviju maksimalnu brzinu do 32 čvora. "Lupo" ima posadu od 175, a "Maestrale" 235 ljudi.

Ratna mornarica ima 10 do 12 korveta. Tri su najstarije tipa "Cristofaro", izgrađene 1966. godine, i



Slika 4. Hidrokrilna raketna topovnjača s dva lansera raketa za protubrodsku borbu i s topom kalibra od 76/62 mm



Slika 5. "Stromboli", pomoćni brod talijanske ratne mornarice

km, što ovisi o tome je li programirana brzina 24 ili 36 čv), uvrstile su ovu seriju u vrh svjetskih podmornica na konvencionalni pogon.

Nakon osmogodišnjeg eksperimentiranja s prototipom, ratna je mornarica u razdoblju od 1982. do 1984. godine uvela u flotu šest hidrokrilnih raketnih topovnjača tipa "Nibio". To su vrlo male, izuzetno pokretne i prema vatrenim mogućnostima snažne plovne jedinice. Istisnine od samo 62 tone, topovnjača ima dva lansera za protubrodске rakete dometa do 180 km i jedan top od 76/62 mm. Preuteusove plinske turbine za pogon vodomlazne pumpe osiguravaju im snagu od 3.300 kW. S podignutim podvodnim krilima topovnjače plove brzinom do 8, a s uronjenim krilima do 50 čvorova. Posada ima 10 članova.

Uz 20 do 24 klasična, ali za već prilično duge upotrebe povremeno modernizirana minolovca, ratna mornarica od 1985. godine ima četiri ultramoderna lovca mina tipa "Lerici", istisnine do 520 tona. Lovci mina znatno su efikasniji od klasičnih minolovaca jer uz visoku tehnologiju (protuminski sonari, podvodne televizijske kamere i autonomne ronilice koje prenose eksploziv i postavljaju ga na otkrivene mine) imaju bitno drugačiju taktiku traženja i uništavanja mina.

Krajem osamdesetih godina dva bivša američka desantna broda tipa "Caorle", poslije 30-godišnje službe u talijanskoj ratnoj mornarici, zamijenjena su dvama novim desantnim tipa "San Giorgio" i "San Marco", izgrađena 1988/89. godine. Maksimalne istisnine do 7.600 tona, ti brodovi mogu ukrcati jedan bataljun mornaričkodesantne pješadije (približno 500 do 550 vojnika) s pripadajućom borbenom tehnikom, ili 30 tenkova i tri desantnojurišna isrcna sredstva tipa LCM. Za samozaštitu brodovi imaju po jedan top od 76/62 mm, dva topa od 20 mm i višecijevni bacač pasivnih dipola ili IC - mamaca za borbu protiv nadolazećih raketa. Za brzo iskrcavanje mornaričkodesantne pješadije s većih daljina od obale, ovi desantni brodovi imaju jedan veliki ili tri srednja transportna helikoptera. Pogonski strojevi (dva GMT) snage su od 12.300 kW i mogu dostići do 20 čv, što je za ovakvu vrstu broda vrlo velika brzina. Posadu na svakom brodu čini 170 ljudi.

Uz spomenutih 165 brodova pomoćne namjene ratna mornarica ima 35 protupodmorničkih helikoptera tipa

SH-3D "sea king", američkog porijekla, 60 helikoptera raznovrsne namjene tipa "Augusta-Bell 212", vlastite proizvodnje, i deset do 15 izviđačkih protupodmorničkih zrakoplova tipa "Bregue Atlantic 1150" davno nabavljenih na stranom vojnom tržištu.

Ljudstvo za potrebe ratne mornarice osigurava se dobrovoljcima koji se školuju u srednjim i visokim mornaričkim školama, a dijelom i na odgovarajućim fakultetima u zemlji.

U cjelini gledano, iako je dio ratnog brodogradnja već zastario jer je u službi i više od 25 godina, talijanska ratna mornarica ima suvremene ratne brodove, zrakoplove i vrlo profesionalan kadar. Svi brodovi i najveći dio mornaričkog zrakoplovstva, naoružanja, elektroničkih sredstava i pogonskih postrojenja proizvodi se u nacionalnoj industriji, a samo neznatan dio nabavlja se u inozemstvu. Trend daljnjeg osuvremenjivanja flote čvrsto je zacrtan. Do 2000. godine planirano je da se u njen sastav uključe još jedan nosač aviona i helikoptera tipa "Garibaldi", jedna fregata, četiri do osam korveta tipa "Minerva" i "Cassiopea", osam lovaca mina tipa "Gaeta" itd. Postojeće helikoptere zamijenit će novi helikopteri "EH-101", koje Italija proizvodi u koprodukciji s britanskom zrakoplovnom industrijom. Planira se razvoj i uvođenje u upotrebu mnogo drugih oružnih i detekcijskih sistema, što će prisutnost talijanske ratne mornarice, kako na Jadranu, tako i na Sredozemnom moru, još više aktualizirati.

## RATNE MORNARICE ALBANIJE

Za razliku od talijanske ratne mornarice, o kojoj je u svjetskoj literaturi objavljeno dosta napisa, a njeni brodovi i zrakoplovi, osim na moru i u zraku, viđani su čestim povodima i na televizijskim ekranima, na temelju čega se mogao steći cjelovitiji dojam o njoj, albanska ratna mornarica i njeni brodovi rijetka su tema takve literature. Njeni ratni brodovi, osim u matičnim lukama, rijetko se susreću na moru. Zato želja da se čitatelji objektivno informiraju o albanskoj ratnoj mornarici nije lako ostvarljiva. Ipak, nadamo se da će pružena informacija barem donekle popuniti tu prazninu.

Iako se u svom poslijeratnom razvoju ni talijanska ratna mornarica nije potpuno samostalno razvijala, jer je bila pod utjecajem vojnopolitičkog saveza kojem i danas pripada (NATO), albanska ratna mornarica još manje je bila neovisna o vanjskim činiteljima.

Poslije drugoga svjetskog rata, a naročito od 1948, punih dvadeset godina bila je ona pod jakim utjecajem

sovjetske, a od 1968. do početka osamdesetih godina kineske ratne mornarice.

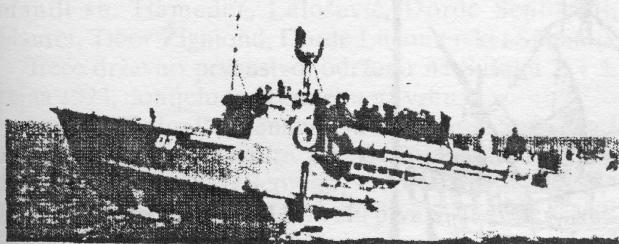
Sovjetskom Savezu u vrijeme prodora njegove flote u Sredozemlje bilo je važno da osigura baze ratnim brodovima. Luka Valona postala je jedna od takvih, u koju su svraćali sovjetski ratni brodovi. Za uzvrat SSSR je albanskoj ratnoj mornarici dao nekoliko malih trofejnih stražarskih i protupodmorničkih brodova, kojima je flota domaćina osiguravala sovjetsku pomorsku bazu.

Kad je 1968. godine prekinut odnos između tih dviju zemalja, ratna mornarica SSSR-a povukla se iz Valone, a postojeća vojnopomorska baza pripala je Albaniji. Suradnja s NR Kinom odvijala se u svim područjima pa i u vojnoj djelatnosti. Za razliku od sovjetskih, ratni brodovi s kineskim posadama nikad nisu duže boravili u albanskim lukama. Iz vremena intezivne albansko-kineske vojne suradnje valja spomenuti nabavku četrdesetak kineskih torpednih čamaca za potrebe albanske ratne mornarice. Kao što je poznato, poslije prekida odnosa i s NR Kinom, Albanija se duže izolirala od svjetske javnosti i međunarodnih odnosa, što je jednakog odraza imalo i na njenu ratnu mornaricu.

Ako se kao pouzdaniji izvor informiranja prihvatiti strani godišnjak "Jane's fighting ships", koji svake godine objavljuje flotno stanje stranih ratnih mornarica, tad se ipak može steći jasnija slika ratne mornarice ove zemlje. Prema posljednjoj ediciji "Jane's fighting shipsa 1991-92" albanska ratna mornarica ima 45 ratnih, 10 pomoćnih brodova i oko 2.500 ljudi. Ratna mornarica nema svoje zrakoplovstvo, mornaričkodesantnu pješadiju i pomorske diverzante, kao što je to u većine ratnih mornarica.

Ona u miru obavlja uglavnom policijske zadaće zaštite pomorskih granica i nadzor nad sidrištima i lukama. U eventualnom ratu vjerojatno bi bila angažirana u zajedničkim aktivnostima sa zrakoplovnim snagama radi osiguranja operacije kopnene vojske.

Najbrojniji brodovi flote su torpedni čamci. Albanska ratna mornarica nabavila je u razdoblju od 1968. do 1974. godine iz kineskog brodogradilišta Šangaj 35 hidrokrilnih torpednih čamaca tipa "hu čvan". To su izrazito male, ali vrlo brze plovne jedinice. S pramčenihi bokova dva krila uranjaju u more, a krma glisira na morskoj površini. S istisninom od samo 45 tona, tri dizelska motora tipa M50 osiguravaju im snagu od 2.600 kW i maksimalnu brzinu do 55 čvorova. Glavno naoružanje su dva torpeda kalibra 533 mm starije sovjetske proizvodnje, a pomoćno naoružanje su dva dvocijevna mitraljeza kalibra 14,5 mm koji im služe za samozaštitu. Na svakom torpednom čamcu je posada od



Slika6. Hidrokrilni torpedni čamac albanske ratne mornarice

11 članova. Zbog nedostatka rezervnih dijelova više torpednih čamaca je neispravno. Takvi brodovi zadržani su za rezervu, s kojih se, prema upotrebi, skidaju ispravni dijelovi radi tehničkog održavanja drugih brodova.

Iako "Jane'sov" almanah navodi sumnju u njihovu ispravnost i upotrebljivost, ratna mornarica ima šest patrolnih čamaca. To su također male plovne jedinice istisnine do 130 tona. Na svakom patrolnom čamcu su četiri dvocijevna topa kalibra 37/63 mm kineskog porijekla, dometa do 8,5 km. Uz te, svaki brod ima po četiri dvocijevna topa od 25/60 mm, sovjetske proizvodnje. Budući da svaki top izbacuje 250 zrna na minutu do daljine od oko 3 km, proturaketna samozaštita brodova topovima od 37/63 mm sasvim je solidna. Za brobu protiv podmornica ti patrolni čamci imaju sonar i osam dubinskih bomba. Uz patrolnu službu ovi brodovi mogu biti i minopolagači jer su na njihovim palubama odgovarajuće tračnice na kojima je smješteno ukupno deset mina. Brodove pogone po dva dizelska motora sovjetske proizvodnje, tipa M50F i

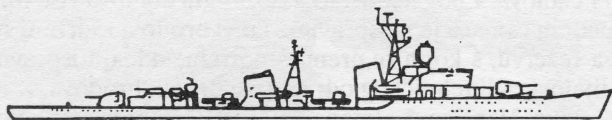


Slika7. Silueta albanske podmornice tipa "viski"

ukupne snage od 1.760 kW, što im omogućuje brzine od 30 čvorova. Na patrolnom čamcu su 34 člana posade.

Početkom šezdesetih godina ratna mornarica dobila je u ime vojne pomoći četiri podmornice tipa "viski" (međunarodni naziv za jedan tip sovjetskih konvencionalnih podmornica). S podvodnom istisninom do 1.350 tona, ove plovne jedinice, kojima je starosni vijek duži od 30 godina, prema veličini pripadaju klasi srednjih podmornica. Prema godišnjaku "Jane's fighting ships" podmornice imaju ukupno šest torpednih cijevi, četiri u pramcu, a dvije u krmi, i ukupno 12 torpeda sovjetskog porijekla s aktivno-pasivnim načinom samovođenja na površinske brodove ili podmornice. Torpeda s 400 kg eksploziva pri brzini od 45 čvorova imaju domet do 20 km. Kad ne ukrcavaju torpeda, podmornice mogu u iste torpedne cijevi ukrcati 24 morske mine. Elektronička oprema, uz osnovni radar i sonar koji radi na visokim frekvencijama, sasvim je skromna. U površinskoj plovidbi podmornice pokreću dizelski motori tipa 37D snage do 2.950 kW, a za podvodnu vožnju služe dva elektromotora od 2.000 kW. Površinska brzina im je je 18, a podvodna 14 čvorova. Prema istom izvoru posadu čine 54 čovjeka. Od davno nabavljene četiri, navodno su upotrebljive samo dvije podmornice. Treća služi za školske svrhe u luci, a četvrta je vjerojatno upotrebljena za rezervne dijelove, radi održavanja tehničke ispravnosti preostale dvije podmornice.

Tokom 1958. godine albanska ratna mornarica dobila je od SSSR-a četiri protupodmornička broda tipa "Kronštat", svaki istisnine do 330 tona. Poslije dugog vijeka upotrebe i kroničnog nedostatka rezervnih dijelova, dva su u međuvremenu povučena iz flote i služe za popunu nedostajućih dijelova brodovima koji su u operativnoj upotrebi.



Slika 8. Sovjetski razarač tipa "skori" koji je svojevremeno stacioniran u Valoni kao svojoj bazi

Ovi brodovi tipični su predstavnici artiljerijsko-protupodmorničkih jedinica kakvi su se gradili poslije drugoga svjetskog rata. Naoružani su jednim topom kalibra 85/52 mm, koji ispaljuje po 18 zrna u jednoj minuti na daljinu do 15 km, i s dva topa kalibra 37/63 mm. Brzina gađanja manjeg kalibra je 160 metaka u minuti, a zrna imaju domet do 4 km. Kao i na sličnim brodovima, na njima je po šest mitraljeza kalibra od 12,7 mm za samozaštitu od napada iz zraka (aviona ili raketa).

Za protupodmorničku borbu brodovi tipa "Kronštat" opremljeni su petocijevnim raketnim bacačem koji izbacuje projektele težine od 34 kg na daljine do 2 km. Na brodovima su instalirana još dva bacača dubinskih bomba također za borbu protiv podmornica. Na njihovim palubama su tračnice na kojima je smješteno osam mina, pa brodovi mogu poslužiti i kao minopolagači. Inače ove plovne jedinice pokreću tri dezelska motora tipa 9D, ukupne snage od 2.400 kW, koji im omogućuju brzinu do 24 čvora. Posada ima 50 ljudi. Smatra se da je njihova borbena vrijednost vrlo ograničena jer je posljednja modernizacija na njima obavljena 1960. godine.

Albanska ratna mornarica ima još samo simbolične protuminske snage. To su minolovci sovjetskog porijekla tipa T-301 i T-43. Četiri minolovca T-301, istisnine od 160 tona, mornarica je primila 1957, odnosno 1959, a dva tipa T-43, od 580 tona, 1960. godine. U spomenutoj skromnoj literaturi ne spominje se nikakva minolovna oprema na tim brodovima, ni njihova eventualna modernizacija, pa se može zaključiti da je zastarjela i neprikladna za suvremenu protuminsku borbu. Na većim je minolovcima posada od 65 ljudi, a na manjima je 25 ljudi. Inače, brodovi su naoružani artiljerijom malog kalibra i mitraljezima za samoobranu i uništavanje mina na morskoj površini.

Budući da u literaturi nema informacija o pravcima razvoja albanske ratne mornarice, on se može pretpostaviti na temelju analize stanja u minulom desetljeću. Prije deset godina ona je imala 70 ratnih brodova i ukupno 3.300 ljudi. Uz otpisanih iz flote 25 brodova i smanjeno brojno stanje ljudstva za 800 ljudi, negativan trend je očit. Ako se do 2000. godine ne osigura nabava u inozemstvu, jer njen industrijski potencijal ne omogućuje gradnju suvrmenih ratnih brodova u zemlji, trgovačka flota od 20 brodova teško će se moći štititi u eventualnom ratu ratnim brodovima kojima je vijek upotrebe istekao, a borbena mu je vrijednost svedena na minimum.

Analizirane ratne mornarice Italije i Albanije znatno se razlikuju. Brojčano i u kvalitativnom pogledu zapadni je susjed u tomu mnogo superiorniji od južnoga. U sljedećoj dekadi, se najavljene promjene u Albaniji počnu ostvarivati, vjerojatno će one imati pozitivniji utjecaj i na razvoj nacionalne ratne mornarice. S obzirom na sadašnje stanje flote, Albanija vjerojatno ne bi odbila ponudenu inozemnu vojnu pomoć jer bi time, barem donekle, osuvremenila svoju ratnu mornaricu.

## LITERATURA

1. Blechman, M. i dr. THE SOVIET MILITARY BUILDUP AND U.S. DEFENCE SPENDING, The Brookings Institution, Washington 1977.
2. DEFENCE FOREIGN & AFFAIRS HANDBOOK 1987-88 Washington 1987.
3. JANE'S FIGHTING SHIPS 1980-81. i 1990-91.
4. Jane's weapon systems 1989-90.
5. LES FLOTES DE COMBAT 1986.
6. Hill, J.R. MARITIME STRATEGY FOR MEDIUM POWERS, Croom Helm 1986.
7. MARINE RUNDSHAU, godište 1980. i 1990.
8. MORNARIČKI GLASNIK, godište 1980. i 1990.
9. MORSKOI SBORNIK, godište 1980. i 1990.
10. NAVY INTERNATIONAL, 1/1981, 5/1982. i 1/1988.
11. Perović, B. SUVREMENE RATNE FLOTE SVLJET, Istarska naklada, Pula 1986.
12. RIVISTA MARITTIMA, godište 1990.
13. THE MILITARY BALANCE, 1987-88.
14. ZARUBEŽNOE VOENNOE OBOZRENIE, 5 i 12/1977, 9/1980 i 8/1985.
15. WEYERS FLOTTEN TASHENBUCH 1988-89.

Rukopis primljen: 23.04.1991.

